

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 432. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992356919376/facsimile.pdf> (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

og skulde saa bagefter Ordet prøves,
 saa var til Væmmelse hun mæt af ham.
 Saadan bar ikke jeg mig ad, du Elskte!
 Se her! Da jeg mig kasted om din Hals,
 har jeg for Alvor gjort det Ord for Ord,
 jeg var saa gal ej, som det kunde synes.

Altsaa hun var ikke saa forrykt, som det lod. Her som *Käthchen von Heilbronn*: Hvad der hos de Andre var Talemaade, skal én Gang blive til Virkelighed. Mangen En siger, at hun kunde spise den Elskede op af Kærlighed, men Penthesilea gør det. Kysset er beslægtet med Biddet. Hun forklarer:

Küsse, Bisse,
 das reimt sich, und wer recht von Herzen liebt,
 Kann schon das eine für das andere greiffen.

Og dog er dette endnu ikke den fulde Forklaring. Vi har her endnu kun de to Led: Vellyst og Grusomhed. Men det tredje, Religionen fattes ikke. Den indfinder sig som den fuldstændiggørende Farve naar man ret betragter de to første. Novalis har jo sagt de ovenfor anførte Ord: «Nadverens guddommelige Betydning er de jordiske Sanser en Gaade. Men den, der blot én Gang sugede Livets Aande af hede, elskede Læber, og hvis Hjerte smeltede ved en hellig Ilds skælvende Flamme . . . han vil æde af hans Legeme og drikke af hans Blod evindeligt.» Det kristelige Mystorium var paa den Tid en Genstand, der sysselsatte alle Hjerner, blandt mange andre Kleists, til hvis nærmeste Venner Tidens første Mystiker, den sindrige Sofist Adam Müller, hørte. Man kan undres eller stødes ved at se dogmatisk-mystiske Forestillinger klinge igennem i et hedensk Drama om en Amazonedronning; men for at forstaa dette som mange andre beslægtede Forekomster maa man betænke det relativt Sande og Berettigede i denne Mystik. Disse Mænd kunde ikke have de religiøse Begreber i en Skuffe for sig uden Sammenhæng med deres Liv og deres Gerning. De sysselsatte sig ikke med en Forestilling som Nadveren en Formiddagstime to eller tre Gange om Aaret; den gennemtrængte alle deres Tanker, og de forsøgte at se Virkeligheden i Mysteriets Lys. Man finder i Friedrich v. Baaders samlede Værker (fjerde Bind, Antropologi) mellem mange smaa Afhandlinger: *Om Ekstasen eller de i magnetisk Søn Talendes Henrykkelse*, *Om Seerinden fra Prevorst*, *Fyrretyve Sætninger af den*

religiøse Erotik o. s. v., ogsaa en Afhandling betitlet: *At alle Mennesker er i den sjælelige, gode eller daarlige Mening af Ordet Antropofager* (det er: Menneskeædere). Denne Afhandling begynder: «Mennesket, nemlig som Hjerte eller, med Skriftens Ord, som indre Menneske i Modsætning til det ydre, lever ikke af udvortes Næring eller af legemligt Brød, men lever, og det ikke i overført men i allervirkeligste Mening, kun af andre indre Mennesker, Hjerter eller personlige Væsener som af dem, der bespiser ham, og af deres Ord som Spise.»

Det religiøse Mysterium ender med at blive Midtpunktstanken selv for Filosoferne. Henrik Steffens kan være et Eksempel. Han, om hvem Julian Schmidt træffende bemærker, at man ikke kan benægte «en vis medfødt Servilitet i hans Karakter», udtalte sig paa samme Tid, som han i Breslau ledede Undersøgelser mod Demagogerne, et Hverv, fra hvilket han skilte sig «i høj Grad i Strid med den sunde Menneskeforstand og den naturlige Retsfølelse»*), ogsaa trods sin Ungdoms naturfilosofisk-panteistiske Anskuelse ubetinget reaktionært med Hensyn til det Religiøse. Saaledes hedder det i Skriftet: *Hvorledes jeg blev Lutheraner paany*: «Nadveren er den højeste individualiserende Proces i Kristendommen; ved Hjælp af den sænker Forløsningens hele Hemmelighed sig i sin rige Fylde ned i den modtagelige Personlighed. Naadens frugtbringende Strøm, der fra den store Genfødelses Tider bølger igennem den hele Natur og Historie og som modner os til en salig Fremtid, antager her Frelserens Skikkelse, for at det, som er Alt i Alle, kan være helt tilstede . . . Hvad den Kristne tilfulde tror, hvad der gennemtrænger hans hele Liv, hvad der overvinder Døden — men tillige trænger ham tilbage til Sanseligheden, det bliver ved Forløserens saliggørende Nærværelse, der finder Sted til Bedste for ham, ganske for ham, her Vished, Nydelse, Næring . . . Nadveren er mig den højeste, vigtigste, mest hemmelighedsfulde af alle hellige Handlinger, ja saa vigtig synes den mig, at for mig ved den enhver Lære faar den uudgrundligste Betydning.»

Herved forstaas ogsaa den uhyre Plads, som dette Sakramente indtager i Datidens kristelige Mystik. Imellem de Hellige og den indviede Hostie finder det inderligste Forhold, næsten et Kærlighedsforhold Sted. Man efterse blot anden Del af Görres'

*) Jul. Schmidt: *Gesch. d. deut. Litt.* II. 307.